

ONZE RUBRIEK VOOR BEGINNERS: KLAPPERS OP DE PAROCHIEREGISTERS, HET ONDERSTE UIT DE KAN

De meest gebruikte genealogische bron voor het Ancien Régime (de periode vóór de Franse revolutie) zijn de doop-, huwelijks- en begraafregisters aangelegd door de pastoors van de parochies. Gezamenlijk worden zij de 'parochieregisters' genoemd. De Franse revolutie verving de woongemeenschappen tot dan toe gebaseerd op parochies door *gemeenten*. In 1796 werden in die gemeenten administraties van de Burgerlijke Stand ingericht, die akten van geboorte, huwelijk en overlijden van inwoners van de gemeente registreerde (1). Voor de genealogen betekent dit dan ook dat zij in hun onderzoek ná 1796 vooral op deze laatste registers een beroep doen omdat zij vaak veel vollediger informatie bevatten (2). Toch gingen nog vele pastoors, zelfs tot op de dag van vandaag door met het registreren van dopen, huwelijken en begrafenissen in eigen registers. De nieuwe gemeentelijke registers waren rechtstreeks geïnspireerd op de parochieregisters, die immers hun nut ook in wereldlijke zaken al lang bewezen hadden (3).

Hoewel een genealogisch onderzoek nooit enkel op deze bron mag gebaseerd worden, maar op zoveel mogelijk verschillende soorten bronnen, behoren die parochieregisters ontegensprekelijk tot de meest waardevolle onder de diverse bronnen voor genealogisch onderzoek.

Met de invoering van de burgerlijke stand werden de oude parochieregisters van vóór 1796 door de gemeentelijke overheid opgeëist en verhuisden zij in veel gevallen ook daadwerkelijk van de pastorie naar het gemeentehuis. Op de gemeenten werden zij veelvuldig gebruikt voor de nadere identificatie van personen geboren vóór 1796 door bvb. hun geboortedatum, ouders of verwanten te bepalen. Mede door de versnelde groei van de bevolking (die al ingezet was in de tweede helft van de 18de eeuw) voelde men de nood aan alfabetische naamindices teneinde snel een akte terug te vinden. Voor de nieuw aangelegde registers van de burgerlijke stand werd het opmaken van indices meteen toegepast, via aanvankelijk jaarlijkse, later tienjaarlijkse tafels. De handigheid hiervan deed ook het verlangen naar gelijksoortige naamindices voor de oude parochieregisters toenemen. Er waren reeds

- (1) In België werd die nieuwe Franse wet gepubliceerd door het Directoire bij arrest van 29 prairial IV (17 juni 1796). De nieuwe registers werden in gebruik genomen vanaf de eerste dag van het jaar V van de Franse Republiek (22 sept. 1796).
- (2) In de beginjaren van de Burgerlijke Stand liep er wel nog veel mank. Vele akten werden toen niet opgemaakt door het verzet van de bevolking tegen de bezetter. Om aan de onvolkomenheden van de beginperiode van de Burgerlijke Stand te verhelpen leze men bvb. M. DE BRUYNE, Remedies tegen de lacunes in de eerste jaargangen van de burgerstand, in: *Vlaamse Stam*, 1965, pp. 155-162.
- (3) Verdere literatuur over de parochieregisters vindt men in: J. MERTENS, Parochieregisters, Akten van de Burgerlijke Stand en "Status Animarum". Typologische benadering, in: *Jaarboek 3* (uitgave Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek, Handzame, 1986); J. JACQUART, Notes sur l'origine et la tenue des anciens registres paroissiaux, in: *L'Intermédiaire des Généalogistes*, nr. 58 (juli 1955) pp. 177-182 en nr. 59 (sept. 1955) pp. 261-266.

AEN 'T HOF.

Alghesfen Fiat
Brieven circulaire
Akten den 24 De-
cember 1711.
Onderteeckent
F. DE LA COURT.

Handwritten notes in French, including 'Deur onder de 1711', 'Klappers op de parochieregisters', '1711', and 'offt'.

Erthoonen de Raeden Fiscaelen van Sijne Kerferlijcke ende Conincklijke Majestejt inden Raede van Vlaenderen, dat de menighvuldighe Clachten hemlieden ghedaen van de non obfervantie van het 20. Article van't Eeuwigh Edict, daer by Gheordonneert is aen de Schepen ende andere Wethauders soo wel vande Steden als Dorpen, jaerlijckx te lichten het Doubel gheautenticqueert te ghenghen de Registers van de Doopfelen, Hauwelijcken, ende Begraeffenissen die ieder Paftoor der voorfeyde Plaeten sal ghehouden hebben vande ghene die 't voorfeyde Jaer in syne Prochie fullen gheschiedt zijn, de welcke den voorfeyden Paftoor sal ghehouden wesen hun te geven, ende fullen sy daer van goede ghetrauwe bewaernisse doen doen in heure Archiven, willende daer-en-boven dat de Wethauders vande Dorpen doen maecken een tweede Dobbelt vande voorfeyde Registeren, ende 't selve lenden inde Greffie van de Steden, Bailliagien, Casselryen, Gouvernancien, ende andere Hoo-ghebancken van hun ressort om aldaer bewaert te worden : alles op arbitraire peynen iegghens de ghene die in ghebreken fullen blyven de Verthoonder bedwinghen hun te adresseren aen 't Hof.

OP dat 't selve ghedient sy aen alle de Casselrye defer Provincie t'Ordonneren elck in sijn District promptelijck te besorghen de volkominghe van den voorschreven Article uytterlijck binnen een maendt naer d'adresse van den Brief hem daer over te schryven, ende binnen veertbien daeghen daer naer ofte anderen termyn die men sal vinden convenable te zijn aenden Hove in-kennen te doen vande diffailanten, om by de Verthoonders t'hemlieden laste gheprocedeert te worden naer behooren. Ende was Gheteeckent *Generael*.

Circulaire van de overheid uit 1711: aanmaning aan de schepenen van steden en dorpen om - na inmiddels al 100 jaar niet-naleving van het oorspronkelijke decreet - dubbels van parochieregisters aan te maken. Nog meer dan 40 jaar zouden er verlopen vooraleer er algemeen gevolg aan gegeven werd ...

precedenten. Te leper bijvoorbeeld had de archivaris Lambin reeds in 1828 gedeeltelijke naamindices opgemaakt op de parochieregisters van de leperse kerken.

Toen het wetsontwerp werd onderzocht dat de nodige overheidsfondsen moest voorzien om de tienjaarlijkse tafels van de burgerlijke stand voor de periode 1851-1860 op te maken, werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en een Senaatscommissie voorgesteld om ook op de oude parochieregisters naamindices te maken. De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, Alphonse Vandepereboom, oud-burgemeester van Ieper en zelf erg geïnteresseerd in de geschiedenis van zijn stad had reeds zelf kunnen ervaren hoe handig de door Lambin gemaakte naamindices waren. Hij ging op het verzoek in en in 1863 werden de nodige kredieten vrijgemaakt voor de aanmaak van de naamindices. De wet van 30 juni 1865 voorzag een subsidie van 2 centiemmen per naam in die indices voor alle gemeenten die de aanmaak ervan zouden ondernemen. Behoudens enkele uitzonderingen (zoals Brussel) maakten alle gemeenten naamindices op in dubbel waarvan het ene exemplaar in de gemeente bleef en het andere gedeponneerd werd op de griffie van de rechtbank van Eerste Aanleg. Het voorgeschreven model voorzag oorspronkelijk niet in het opnemen van de namen van de ouders van de dopelingen. Pas rond 1876 werd hierin verandering gebracht (4).

Deze alfabetische naamindexen worden meestal '**klappers**' genoemd (5). De aanmaak ervan is zeker niet steeds perfect gebeurd. De ambtenaren die van staatswege aangesteld werden om de naamindices op te maken waren nauwelijks opgeleid in het lezen van het oude schrift. Dat dit oud schrift lezen geen sinecure is, zal elke genealoog wel beamen uit eigen ervaringen. Bovendien was de vergoeding vastgesteld op basis van het aantal namen in de index (m.a.w. *kwantitatief*) en zonder een bonus voor het accurate van de index (*kwalitatief*). Of men nu veel of weinig moeite deed om de namen correct te lezen, men werd precies evenveel betaald ... Vele fouten zijn dan ook geslopen in de interpretatie van letters in de namen, en in die klappers komt men ook vaak enkele bladzijden met inschrijvingen tegen, geklasseerd onder '*illisible*' of de letter X, wat betekent dat de ambtenaar het opgegeven had een bepaalde familienaam te ontcijferen. Ook individuele akten of zelfs hele reeksen opeenvolgende akten die niet opgenomen werden behoren tot de diverse onvolkomenheden van deze klappers.

Ondanks de opgesomde onvolkomenheden bewijzen deze klappers toch zeer gewaardeerde diensten als toegang tot de akten. Uiteraard dienen steeds de originele akten waarnaar de klappers verwijzen zelf ook geraadpleegd te worden, niet alleen om te vermijden dat men fouten in de schrijfwijze van de namen uit de klapper overneemt, maar ook om kennis te nemen van waardevolle bijkomende informatie in de akten (zoals bv. peters en meters bij doopakten). Ook een integrale lezing van alle akten voor een parochie over een lange tijdsperiode is zinvol om akten die vergeten werden in de klappers alsnog terug te vinden.

- (4) A. MERGHELYNCK, *Vademecum pratique et utile de connaissance historique ...* (Tournai, 1896-97, anastatische herdruk Flandria Nostra, Torhout, 1986), pp. 161-163.
- (5) *Clapboek of Clapper* is een oud-nederlands woord voor een register met korte beschrijvingen die een snelle toegang moet verlenen tot andere documentreksen. Zie K. STALLAERT, *Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen ...* (Leiden, 1890, anastatische herdruk, Familia et Patria, Handzame, 1978).

Dat alles veronderstelt natuurlijk dat deze originele doop-, huwelijks- of begraafregisters nog bestaan. En hier wacht ons soms een grote ontgoocheling. Soms zijn de originele registers verloren gegaan na het opmaken van de klappers. Dit is vooral het geval bij de vernielingen van gemeenten in één der beide wereldoorlogen. Zo zijn voor de West-Vlaamse frontstreek van de Eerste Wereldoorlog van tientallen gemeenten en diverse steden zoals Ieper en Diksmuide alle gemeentelijk archief, waaronder ook de oude waardevolle parochieregisters, verloren gegaan (6). Alleen de klappers waarvan het dubbel zich buiten de frontstreek bevond bleef van vernieling gespaard. Zij vormen de enige getuige van een reddeloos verloren gegane zeer waardevolle bron (7).

Wat kan men doen in deze jammerlijke gevallen waar de originele akten verloren gegaan zijn en alleen de klappers nog beschikbaar zijn (8) ? In dit artikel willen we enkele tips geven, die erop gericht zijn om het onderste uit de kan te halen van wat nog kan gepuurd worden uit deze klappers.

1. De dubbels van na 1754.

Een eerste zaak waar we de aandacht op moeten trekken is het feit dat er ook reeds vóór 1796 dubbels gemaakt werden van de akten van dopen, huwelijken en begrafenissen. We zeiden het al dat reeds lang voor de invoering van de burgerlijke stand, het nut van dergelijke akten ook voor wereldlijke doeleinden onderkend werd. In het artikel XX van het Eeuwig Edict van 18 juli 1611 van de aartshertogen Albrecht en Isabella werd aan de wethouders opgedragen jaarlijks een authentiek afschrift te maken van de parochieregisters. Maar deze reglementering werd helaas op grote schaal naast zich neergelegd (9), ondanks aanmaningen (zie bv. de circulaire van 1711 in illustratie (10)). In 1754 werd bij een krachtig decreet van keizerin Maria Theresia van Oostenrijk aan de dorpspastoors opgelegd om dubbels te maken van hun akten van dopen, huwelijken en begrafenissen en deze te bezorgen aan de lokale overheid (11).

- (6) Ook Dendermonde verloor zijn archief. Oostende verloor het in de Tweede Wereldoorlog.
- (7) Voor sommige steden ging zelfs de klapper verloren: zo is er voor Ieper enkel nog een klapper op de huwelijken maar voor Diksmuide is er zelfs helemaal niets meer aan klappers. Schijnbaar werd in die steden nooit een dubbel van de klappers gemaakt (zie de overzichtslijst voor de West-Vlaamse parochieregisters in MERGHELYNCK's *Vademecum...* uit 1896-97, pp. 164-209) en het unieke exemplaar in de gemeente ging verloren met al het andere archief.
- (8) Voor een uitstekend repertorium die voor alle Belgische parochies (en van enkele uit aangrenzende streken in het buitenland) een overzicht heeft voor welke jaren er doop- huwelijks- en begraafregisters bewaard zijn en welke uiterste jaren de klappers dekken, raadplege men H. DOUXCHAMPS & R. TEFNIN, *Repertorium der oude parochieregisters in België - des anciens registres paroissiaux en Belgique - der ehemaligen Pfarregister in Belgien* (Brussel, 1985)
- (9) Een van die zeldzame uitzonderingen is bv. Beveren-Roeselare, waar ook voor de 17de eeuw een reeks dubbels bestaan. (mededeling van Wilfried Devoldere)
- (10) Met dank aan Michiel Dobbelaere die deze vond in archief van de gemeente Drongen.
- (11) Ook twee ordonnanties van maart 1752 die het Edict van 1611 opnieuw herhaalden hadden al even weinig succes. Pas na de ordonnantie van 6 maart 1754 kreeg het maken van dubbels wel een ruime toepassing. De last werd nu wel bij de pastoors gelegd. Er waren ook sancties voorzien voor wie in gebreke zou blijven en vanaf 1778 kwam er zelfs een vergoeding. Vanaf toen ook werden de peters en meters van de dopelingen genoteerd, vorige huwelijken vermeld en de datum en plaats van begravenis opgenomen. Voor Zonnebeke bv. werden de dubbels geverifieerd door de griffier Gerardus Boutten: in het parochieregister vinden we aan het eind van het jaar 1752 bv. de nota: *Naer collatie accordeert met den double rustende ter griffie van Zonnebeke. Mij toorconden als greffier G.D. Boutten 1753*. Bij het jaar 1753 vermeldt hij ook dat hij het register gekregen heeft van de tegenwoordige pastoor Lutun.

Ditmaal werd dit decreet wel goed opgevolgd. Deze dubbels, die zich in Brussel bevonden tijdens de Wereldoorlogen bleven gespaard van vernieling. Vandaar dat men van de meeste gemeenten van de West-Vlaamse frontstreek toch parochie-registers vindt voor de periode 1754-1796. En uiteraard bevatten hierin de huwelijks- en de begraafakten ook de personen die vóór 1754 geboren werden, zodat men soms op basis daarvan ook tot rond 1700 kan opklimmen. De meeste genealogen zullen deze akten wel op de microfilmen op de Rijksarchieven gevonden hebben, maar misschien niet beseft hebben dat het om dubbels gaat. We bevelen zelfs aan deze dubbels in zijn geheel te lezen en nota te nemen van alle akten waar de gezochte naam in voorkomt, al is het maar als een peter, meter of getuige in een akte betreffende andere personen.

Wat nu voor de periode waar geen akten meer voorhanden zijn ? Dan moet men wel echt zich concentreren op de klappers.

Meestal is het quasi onmogelijk om genealogische verbanden alleen uit de klappers af te leiden. Bij zeldzame of ongewone familienamen, kan men soms iets meer waarschijnlijke hypothesen over verwantschappen maken. Vermelden de klappers op de dopen ook de ouders, dan heeft men een geluk bij een groot ongeluk en kan men in eerste benadering de gezinnen terug reconstrueren. Maar zelfs ook in dit laatste geval moet men nog steeds zeer omzichtig te werk gaan en de vermoede verwantschappen nooit meer dan als eerste werkhypothesen beschouwen. Raadpleging van talrijke andere bronnen is nodig om de hypothesen te toetsen, bij te stellen, te bevestigen of finaal te verwerpen. Met welke andere bronnen dit dient te gebeuren valt echter buiten het bestek van dit artikel. Dit artikel richt zich uitsluitend op de klappers als een bron en hoe het onderste uit de kan er uit kan gehaald worden.

2. De opmaak van hiatentabellen.

Bij elke speculatie over familieverbanden vertrekkende van de gegevens van de klappers, lijkt het ons essentieel dat men zich altijd eerst verzekert van een precies idee waarvan deze klappers de reflectie zijn. Het is bvb. niet verantwoord te stellen dat een persoon niet in een bepaalde parochie geboren, gehuwd of begraven is, omdat hij 'helemaal niet te vinden' is in de klappers. In de eerste plaats dient men zeker te weten dat het ontbreken van de persoon niet te wijten is aan het niet vermeld zijn in de klapper van ooit wel bestaande akten. Ook in de 18de of 17de eeuw gingen al wel eens stukken of hele registers verloren door brand, waterschade, niet-teruggebrachte ontlening of door simpele verwaarlozing. Het kan de 19de eeuwse ambtenaar belast met het opmaken van indices niet verweten worden geen namen te noteren in de klapper als hij niet over de akten beschikt ... Maar hoe weten wat de oorspronkelijke reeks originele akten was waarover hij beschikte bij het opmaken van de klapper ? Dit kan mits een misschien wat saai, maar uiteindelijk niet overdreven lang werkje:

Men gaat als volgt te werk: men maakt een lijst of een lege vakjestabel voor alle jaren van 1550 tot 1800. Dan neemt men de bestaande klapper op bvb. de dopen van voor naar achter door en plaatst voor elk jaar waar men minstens één doopakte

in de klapper vindt een kruisje bij het desbetreffende jaar in de tabel (12). Zo zal men snel zien voor welke tijdsperiode er akten voorhanden waren en waar zich hiaten voordoen.

Een voorbeeld van een dergelijke 'hiatentabel' ziet men hieronder:

D	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1580									X	X
1590	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1600	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1610	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1620	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1630	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1640	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1650	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1660	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1670	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1680	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1690	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

H	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1580									-	-
1590	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X
1600	X	-	X	X	X	X	-	X	X	X
1610	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1620	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X
1630	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1640	X	X	X	X	X	-	-	-	-	-
1650	-	-	X	X	X	X	X	X	X	X
1660	X	X	X	X	X	X	-	-	X	X
1670	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1680	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1690	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

- (12) Men zou natuurlijk ook voor elk jaar voor elk voorkomen in dat jaar een aankruising kunnen maken, zodat men ook het aantal akten voor elk jaar kent. Men kan hierin zo ver gaan als men wil, in de limiet alle data uit de hele klapper overschrijven en chronologisch ordenen. Zo zou men ongeveer op de maand na nauwkeurig kunnen bepalen wanneer de hiaten beginnen en eindigen. Dit is natuurlijk een stuk meer werk maar niet echt essentieel voor het beoogde doel. Een goede praktijk die niet veel meer werk vergt is misschien toch steeds minstens 2 vermeldingen per jaar aan te kruisen. Jaren met slechts één akte vallen dan op. Deze kunnen dan nader bekeken worden om na te gaan of het eventueel niet om een foute notering in de klapper gaat.

B	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1580										
1590										
1600										
1610							x	x	x	-
1620	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1630	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1640	x	x	x	x	x	x	-	-	-	-
1650	-	-	-	-	x	x	x	x	x	x
1660	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1670	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1680	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1690	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

D	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1700	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1710	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1720	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1730	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1740	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1750	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1760	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1770	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1780	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-
1790	x	x	x	x	x	x	x			

H	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1700	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1710	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1720	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1730	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1740	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1750	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1760	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1770	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1780	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-
1790	x	x	x	x	x	x	x			

B	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1700	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1710	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x
1720	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1730	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1740	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1750	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1760	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1770	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1780	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-
1790	x	x	x	x	x	x	x			

Hiatentabellen voor de Doop-, Huwelijks- en Begraafklappers van Zonnebeke 1588-1796.

Voor de parochie Zonnebeke ziet men op deze tabellen meteen, dat er behoudens kleine hiaten, alleen een groter hiaat van een achttal jaren voorkomt in de huwelijken en begrafenissen rond 1645-1653 en een hiaat van 6 jaar in zowel dopen, huwelijken als begrafenissen in 1784-1789. De klapper is dus duidelijk opgemaakt uitgaande van een op dat ogenblik nog zeer volledig bewaarde reeks van akten en weerspiegelt dus vrij goed de gehele bevolking over de 18de en 17de eeuw (13). De periode 1784-1789 die over de hele lijn ontbreekt stemt bijna overeen met de ambts-termijn van de pastoor Patricius van Elslande (1784-1791).

Een ander voorbeeld van hiatentabellen voor een beperkte periode en enkel voor de doop- en huwelijksakten vindt men hieronder.

D	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1610	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1620	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1630	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1640	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1650	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1660	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1670	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1680	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1690	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

(13) Wanneer pastoor Joannes Baptist Bossuyt van Zonnebeke zijn ambt (1778-1784) opnam, schreef hij in het parochieregister zelf een inventaris van de registers die hij op de pastorie aantrof. Hieruit blijkt dat alle akten in zes registers genoteerd waren, waarvan het laatste van die zes pas het jaar tevoren begonnen was. (reg. 1: D1588-1616, H1590-1616, reg. 2: DHB1616-1656, reg. 3: D1656-1706, HB1656-1707, reg. 4: D1706-1750, H1707-1755, B1707-1747, reg. 5: D1750-1776, H1756-1776, B1747-1776, reg. 6: DHB1777-1778. Over het eerste register schreef hij: *dien van de doode is hier niet te vinden*. (maar misschien is die ook wel nooit gemaakt geweest, over het algemeen werd met begrafenisregisters pas veel later begonnen dan dopen en huwelijken).

H	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1600	-	-	-	-	-	X	-	X	X	X
1610	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1620	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1630	X	X	X	-	-	X	X	X	X	X
1640	X	-	X	-	X	X	X	X	X	X
1650	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-
1660	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1670	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
1680	-	-	-	-	-	-	X	X	-	-
1690	X	X	-	X	X	X	X	X	X	X

Hiatentabellen voor de Doop- en Huwelijksklappers van Passendale 1600-1699.

Vindt men een gezochte doop-, huwelijks- of overlijdensdatum niet in de klapper, in periodes waar andere akten wel degelijk voorhanden zijn, dan kan men al met meer zekerheid het vermoeden uiten dat er geen akte werd opgemaakt.

3. Het verdomhoekje der onleesbare namen.

Niet onbelangrijk is ook eens een blik te werken op de familienamen "X" of de "illisible" in de klappers. Zoals men wel zal begrijpen zullen de onleesbaar bevonden familienamen vooral in de vroegste jaren voorkomen, omdat het schrift in die ver vervlogen tijd het moeilijkst te lezen valt. Toch is een notering van het aantal "X" vermeldingen in elk van die vroegste jaren op een jaartabel niet helemaal overbodig, maar dan best gecorreleerd aan het totaal aantal akten (leesbare en onleesbare) voor die vroegste jaren.

Bvb. voor Zonnebeke is er een zeer duidelijke cesuur in de leesbaarheid/onleesbaarheid waar te nemen rond 1630: vóór 1630 werden bijna 60 % van alle akten als onleesbaar gebrandmerkt, na 1630 zijn er opvallend veel minder: slechts enkele per jaar. Het ontbreken van een gezochte akte, kan bijgevolg nog steeds verondersteld worden als toch ooit wel bestaand hebbend wanneer deze in de periode vóór 1630 te situeren is, maar is veel minder waarschijnlijk voor de periode daarna.

4. Interne audit van de klapper op de huwelijken.

In de klappers op de huwelijksakten werd bijna steeds zowel de huwende man als de huwende vrouw opgenomen. (dat leverde de ambtenaar voor de lezing van slechts één akte een dubbele vergoeding op, hij werd immers betaald per aantal opgenomen namen in de klappers ...). Het loont altijd de moeite om ook eens de klapper na te slaan op de naam van de echtgenoot of echtgenote. In principe moet men daar identiek dezelfde informatie vinden. Is dit zo, dan hoeft verder niets te gebeuren. Is dit niet zo, dan heeft men de vinger gelegd op een fout! En het onderste uit de kan van de klappers halen betekent ook weet te hebben van foutieve informatie en zo mogelijk waarheid van fout te kunnen scheiden. Stel dat er bvb. een

verschil is in een onderdeel van de huwelijksdatum, bvb. 20 maart 1732 bij de man, 20 maart 1742 bij de vrouw. Welke van beide is dan fout? Uitsluitel kan bekomen worden als de klapper ook een kolom heeft waarin het bladnummer uit het oorspronkelijke register is opgenomen waar de akte zich bevond. Men overloopt dan de klapper op zoek naar regels van huwelijksakten met hetzelfde of iets hogere of lagere bladnummers en let hierbij telkens op de data van die andere akten. Die moeten uiteraard heel dicht bij de werkelijke huwelijksdatum van het echtpaar liggen. Dan valt heel snel door de mand welke van de twee de foutieve moet zijn.

5. Tot de dood ons scheidt: huwelijken in de begraafakten.

Huwelijken vindt men niet alleen in de huwelijksakten! Heel veel huwelijken zijn ook op basis van begraafakten aan te tonen. Immers in de begraafakten werd ook de overlevende echtgenoot of echtgenote bij naam genoemd, ofwel werd vermeld dat de overledene, weduwe of weduwnaar was van die man of deze vrouw. Die informatie wordt meestal ook in de klapper op de begraafakten mee overgenomen. Hebben we hier geen informatie over het huwelijksjaar en -plaats, we hebben wel de naam van de partner en een uiterste datum waarna resp. waarvoor deze partner zelf overleed.

6. Migranten op het spoor komen.

Het ontbreken van een huwelijks- en/of geboorteakte van een bepaalde voorouder in de gemeente waar hij begraven werd en waar zijn kinderen te situeren zijn, kan wijzen op een inwijking uit een andere parochie. Tenminste als men een positief bewijs heeft dat de akten in de gezochte periode niet ontbraken wanneer de klapper opgemaakt werd en ook niet veel kans maakten om naar de onleesbare verwezen te zijn. (zie uw hiatentabel en de studie der X-en)

In dit geval stelt zich dan de vraag, waar komt hij of zij vandaan? Uiteraard zijn de buurdorpen de eerste kandidaten om onder de loep te nemen. Maar indien ook daar geen sporen gevonden worden, wat dan?

In dat geval heeft de genealoog er alle belang bij om de *Totaalindexen op de Klappers Parochieregisters* te raadplegen. In een project van VVF-Genealogie & Computer, dat reeds een decennium loopt, worden samengevoegde naamindices gemaakt van alle familienamen, voorkomend in de parochieregisters van alle gemeenten van een bepaald arrondissement. Op die manier ziet men in één oogopslag voor een volledig arrondissement (dat tientallen parochies ineens omvat) of een bepaalde familienaam er al dan niet voorkomt in de in de 19de eeuw opgemaakte klappers. Het vermijdt het eindeloos zoeken in tientallen microfilmen van klappers van parochieregisters. Alle Vlaamse provincies, op de grootste steden na, zijn op die manier reeds volledig bewerkt.

7. Reconstructie van de gezinnen.

Uit de klappers op de doopregisters valt ook nog wel één en ander af te leiden betreffende de gezinssamenstelling. Heeft men het geluk over één der in een later stadium aangemaakte klapper op de dopen te beschikken toen de

gewijzigde wet al voorschreef dat de ambtenaar in een extra kolom de ouders van de boreling moest opnemen, dan is er nauwelijks een probleem voor de weder-samenstelling van de gezinnen.

Maar een groot percentage van de klappers op de doopregisters hebben zo'n kolom helaas niet. Wat dan ?

Soms zijn er betreffende een bepaalde familienaam op een bepaald tijdstip minder dan een handvol potentieel verschillende gezinnen. Het is lonend om de doopdata van alle kinderen met de familienaam waarop men zoekt chronologisch te rangschikken en na te gaan of het niet mogelijk is uit die lijst, groepen van kinderen van zelfde gezinnen te onderscheiden. Uiteraard kunnen die pogingen pas gebeuren nádat men eerst voor de klappers op de doopregisters de hiatentabel heeft opgemaakt en de X-en studie uitgevoerd, zodat men hiermee rekening kan houden bij het al dan niet trekken van conclusies.

Voor het afbakenen van groepen van kinderen die kunnen geacht worden te hebben behoord tot éénzelfde gezin, moet rekening gehouden worden met een reeks biologische en sociale randvoorwaarden:

- uiteraard zijn er geen geboortes meer mogelijk na het overlijden van de moeder (ten laatste op het moment van een geboorte, bij sterven in het kraambed) en negen maand na het overlijden van de vader.
- in principe zijn er ook geen geboortes vóór het kerkelijk huwelijk van de ouders.
- kinderen worden geboren tijdens de periode van vruchtbaarheid van de moeder en in principe pas ná het huwelijk. Dit brengt de maximale tijdspanne waarin een echtgenote kinderen baart op een vijftienving jaar.
- daar een zwangerschap negen maand duurt, betekent dit dat twee kinderen met dezelfde familienaam, geboren met een tijdsverschil van bvb. drie maand onmogelijk tot hetzelfde gezin kunnen behoren. Maar om geboortes al dan niet te mogen situeren binnen éénzelfde gezin is rekenen met een negen-maands-termijn eigenlijk een veel te korte periode. In de praktijk moet men werken met termijnen van 21 tot 27 maanden. Na de zwangerschapsperiode volgt immers een zoogtijd van één tot anderhalf jaar en de onvruchtbaarheid van de moeder tijdens die periode (14).
- in de naamgeving van de borelingen kan men ook aanwijzingen vinden voor de start van een nieuw gezin. Een ongeschreven, maar vaak toegepaste regel was dat de eerstgeborene zoon genoemd werd naar zijn paternele grootvader, de eerstgeborene dochter naar haar maternele grootmoeder. Waren er onder die grootouders reeds overledenen, dan kon een (oudste) broer of zuster die rol van voornaamgever vervullen. Die grootouderlijke invloed trok zich nog meer door in het peter- en meterschap van borelingen, maar dit is hier natuurlijk niet bruikbaar als men enkel over klappers beschikt.

Pieter Donche

(14) J.-M. LERMYTE, Het kind in de 17de en 18de eeuw, in: *Vlaamse Stam*, jrg. 26, nr. 1, jan. 1990, p. 21.